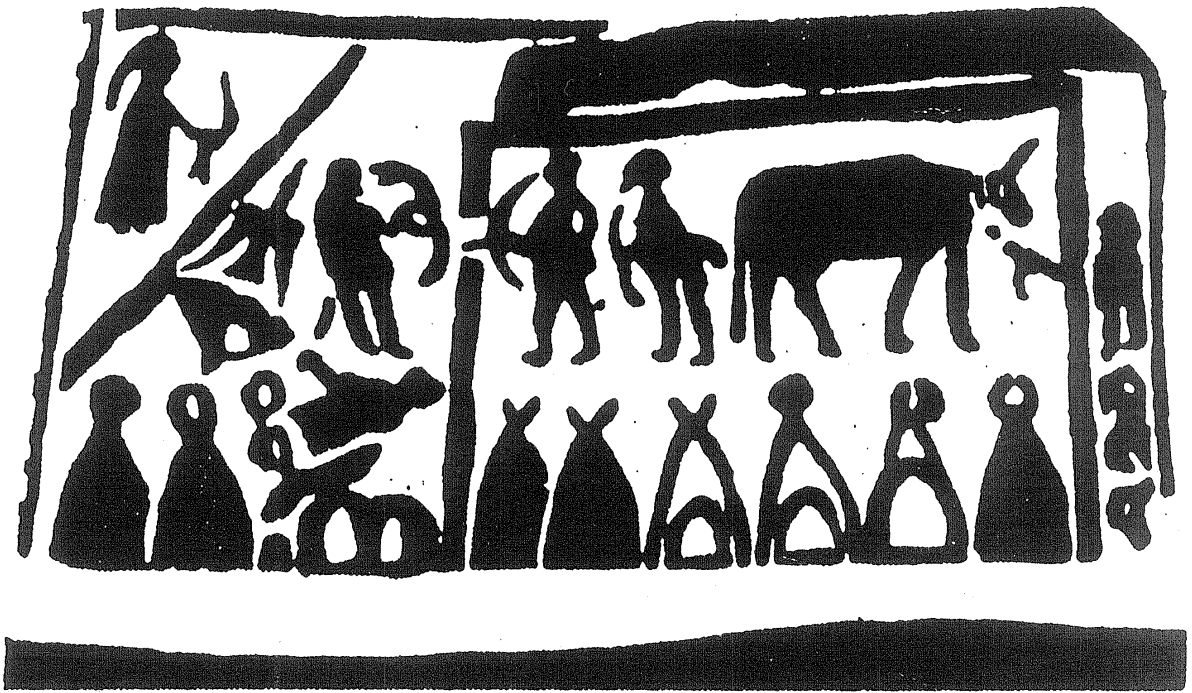
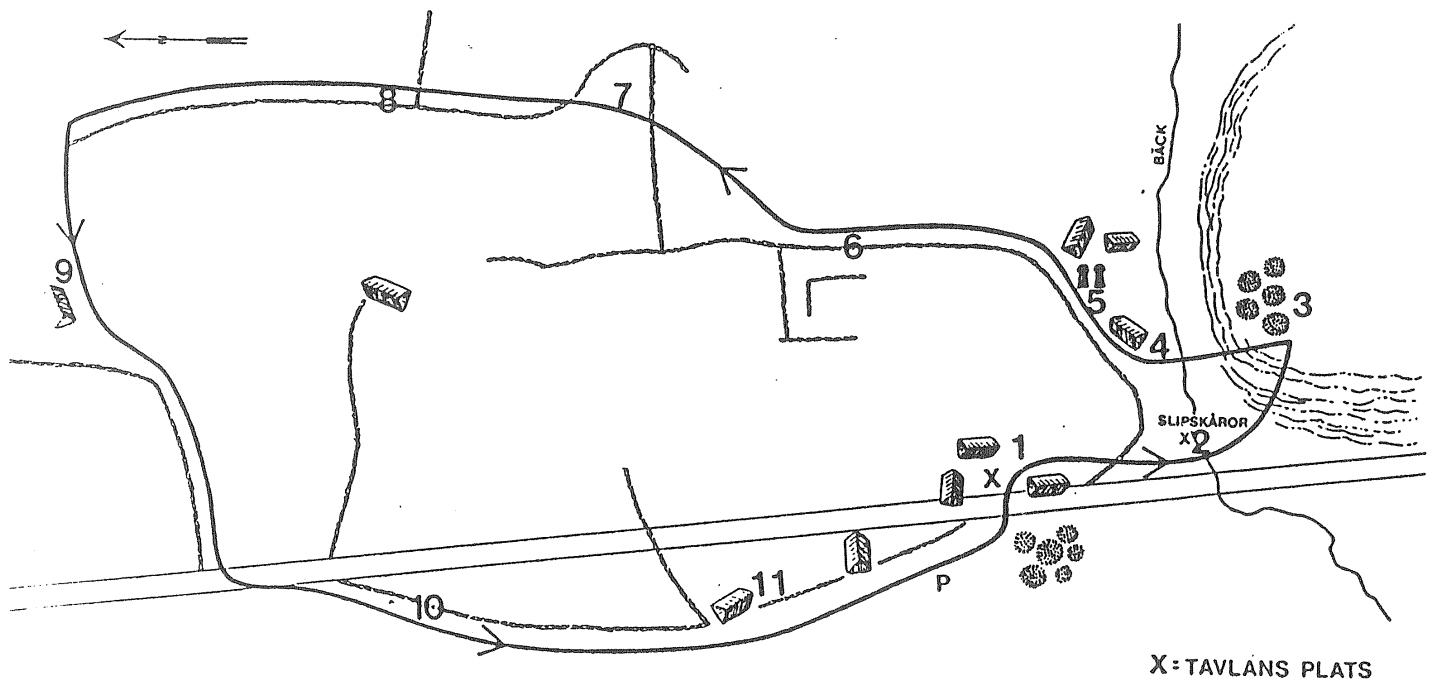

KULTURSTIG

VISNE ÄNGAR

LÄNSSTYRELSEN
I GOTLANDS LÄN

Välkommen till Visne ängar

Denna kulturstig är ca 2 km lång. Stigen är markerad med stolpar. På några stolpar finns en siffra. Motsvarande siffra finns i denna vägledning som ger mer information om områdets sevärdheter. Det tar ungefär en timme att gå stigen, som kommer tillbaka till utgångspunkten. Terrängen är lättgången betad ängsmark. En bäck passeras på två ställen. Inom området finns två stättor.

- 1 Stigen leder förbi fyra av gårdarna. Här vid vägen låg den första gården med tre hus. De är 16x9 meter, 16x10 meter och 12x10 meter. Utgrävningar 1914 visade att husen har brunnit; man hittade förkolnade trärester av en tröskel och material från det nedstörtade taket, krukskärvor, vävtyngder, djurben m m.

De kraftiga stengrunderna har utgjort underlag för höga tak. Takkonstruktionen har stöttats inuti av två rader stolpar. Som taktäckning kan ha använts torv, vass eller ag - ett slags halvgräs, som växer i gotländska myrar. Ingången låg oftast på gavelsidan.

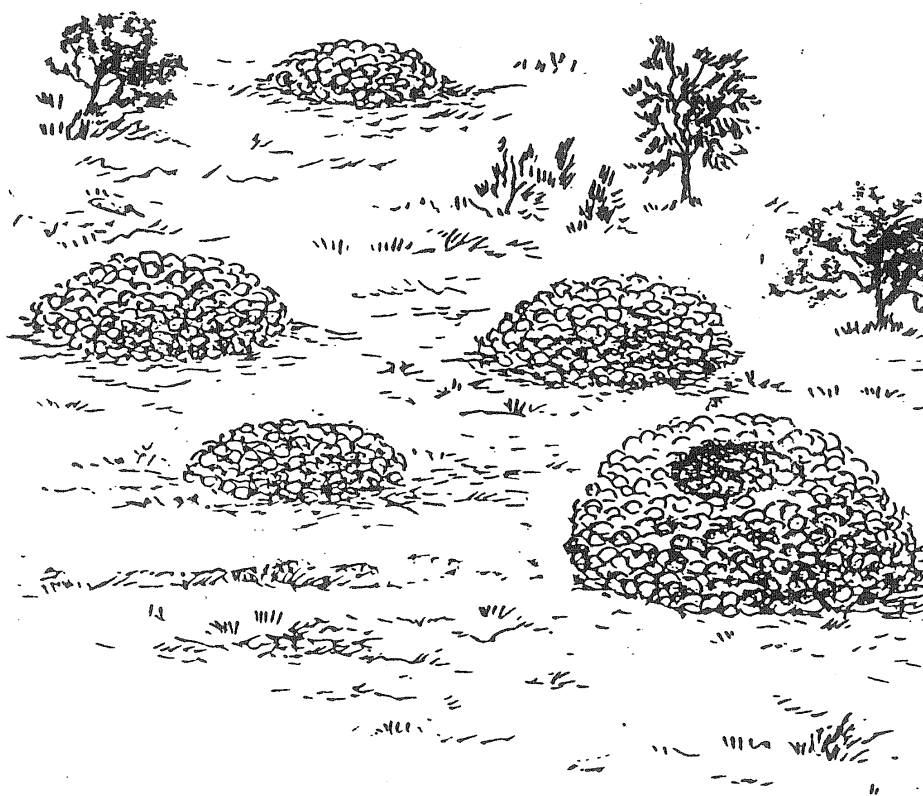
På jordgolvet mitt i huset låg härden. Röken därifrån fick leta sig ut genom hål uppe vid gavlarna. Några fönsteröppningar fanns inte.

Hur husen varit möblerade vet vi inte, men antagligen har man haft väggfasta bänkar - fällbänkar, pallar och kistor. Vävstolar var också vanliga. I husen bodde både människor och djur.

Människorna levde av åkerbruk och boskapsskötsel, jakt, fiske och växtinsamling. Man hade får, getter, svin, kor och någon häst. Morgon och kväll fördes djuren på fägatan genom byn till och från betet i skogen. Fägatorna kantades av stenhägnader - vastar - för att hålla djuren från värdefull mark.

På kullen på andra sidan vägen låg gårdens gravfält. Där syns idag 5 gravar. Den största är 11 meter i diameter och 1 meter hög. I gravens mitt är antagligen en plundringsgrop. Där syns rester av en kista med kalkstenshällar. Detta gravfält kan vara betydligt större, eftersom många gravar från denna tid är så låga att de ofta inte syns ovan mark.

- 2 Vid bäcken finns en häll med 3 sliprännor och 1 slipyta. Hur dessa slipskårar har använts och till vad är ännu okänt, trots många tolkningsförsök.

3 Här på klinten ligger ett litet gravfält med 9 synliga gravar, 2-11 meter i diameter. På några av dem kan man se den stensatta kanten - gravens kantkedja.

4 Här nedanför klinten ligger den gård som antagligen hört till gravfältet. Den hade 3 hus - 23x12 meter, 14x9 meter och 9x9 meter. Detta är det största huset. Kanske var det här som djuren stallades.

Klimatet på järnåldern var ungefär som idag, så åtminstone korna hölls inne under vintern. Får och hästar kunde gå ute året runt. Mycket arbete fick läggas ned på att skaffa vinterfoder under sommarhalvåret. Hö och löv togs från ängar, hagar och strandmarker.

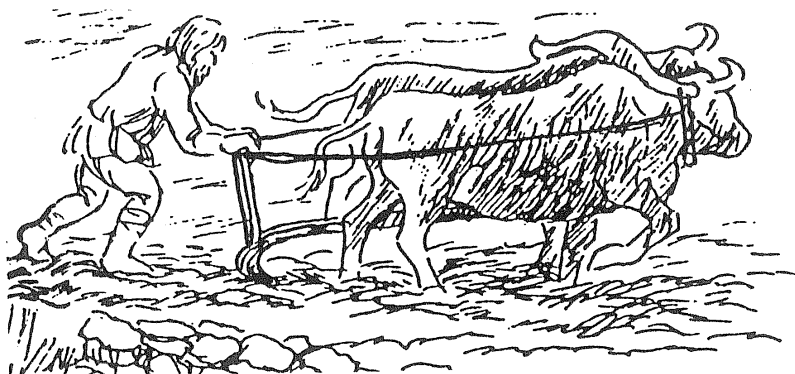
Till vänster om denna husgrund syns den forntida vägen som en fördjupning i marken - en s k hålväg. Vägen går längsmed resterna av stengårdsgården som stått här. Vi följer vägen upp till de två andra husen på kullen.

5 Här till höger om vägen har 2 bildstenar stått bredvid varandra. De nedre delarna - "rötterna" - står kvar på ursprunglig plats. Bildstenarna dateras till 700-800-talet och är av sen typ. Sådana stenar tycks ofta ha rests vid vägar och allmänna platser. På dessa syns inga spår av bilder. Vid undersökningar intill stenarna hittades gravar från yngre järnåldern (ca 800 e Kr).

- 6 Spår av byns åkersystem, syns lite varstans. Åkrarna var små och nästan kvadratiska. Jorden luckrades upp med hacka och årder, en enkel form av plog. Ett årder vänder inte jorden som en plog. Därför fick man plöja i flera riktningar. Med tiden fördes matjorden åt sidan och bildade vallar, medan åkerytan sänktes. Vallarna var ungefär 5-8 meter breda och 10-15 cm höga. Forn-tida åkrar är ofta mycket svåra att urskilja för ett otränat öga.

Åkrarna gödslades med kreatursgödsel och hushållsavfall. Här finns också odlingsrösen och spår efter hägnaderna - vastarna. Stigen går längsmed en av de vastar, som inhägnat åkrarna och ängsmarken.

- 7 Till ängs- och betesmarken hörde bryan. Innan man lärt sig gräva brunnar fick både djur och människor sitt dricksvatten från sådana här grävda vattenhål.
- 8 Vi följer en lång stenvast som gränsar till den nuvarande åkern.

- 9 Mitt under elledningen i betesmarken till höger har nästa gård legat. Här finns en husgrund som mäter 19x9 meter. Här kan ha legat flera hus, som nu är bortodlade.

- 10 Vi följer nu den långa vast, som avgränsade bebyggelsen mot skogen i väster.

- 11 Under elledningen finns resterna efter den sista gården på denna vandring. Gården bestod av två hus. Detta är störst, 19x12 meter med ingång på norra gaveln. Det andra huset, närmare parkeringsplatsen, är 16x10 meter. Det har haft öppningar på båda gavelnidorna.

Vi har nu avslutat vår rundvandring i den forntida byn. Den som vill titta närmare på det gravfält, som kan ha hört till den första gården kan göra det som avslutning. Gravfältet ligger på kullen på andra sidan om parkeringsplatsen. Beskrivningen till gravfältet finns under punkt 1.

Nu återstår endast att lägga tillbaka denna vägledning i lådan.

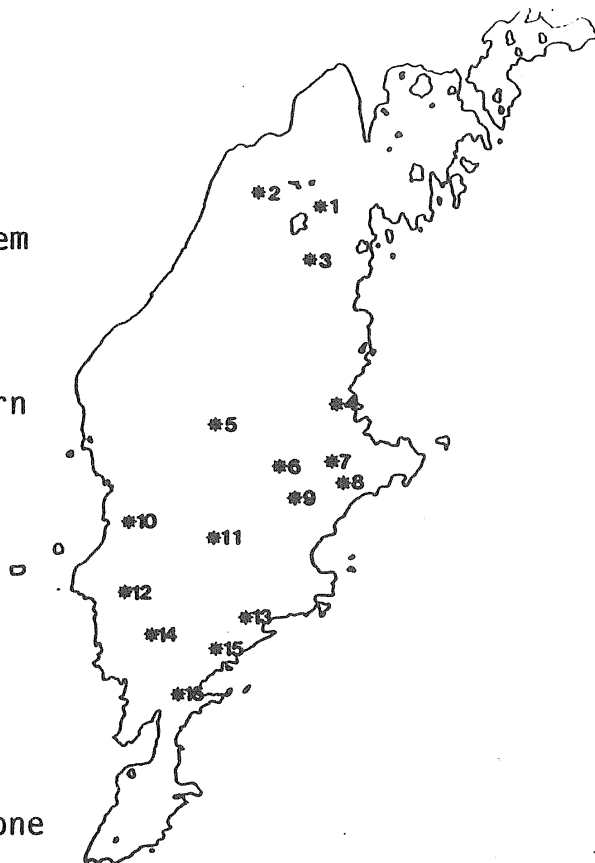
Tack för besöket och välkommen åter!

Text: Louise Berry

Teckningar: Ulla Sjöswärd

Några intressanta fornlämningsområden från järnåldern:

1. Fornbyn Fallet i Tingstäde
2. Gravfältet vid Lilla Bjärs i Stenkyrka
3. Husgrunderna vid Rings i Hejnum
4. Gravfältet Trullhalsar i Anga
5. Fornlämningsområdet vid Gervide i Sjonhem
6. Ödegården Fjäle i Ala
7. Fornborgen Torsburgen i Kräklingbo
8. Fornborgen på Herrgårdsklint i Gammelgarn
9. Husgrunderna i Visne ängar i Alskog
10. Fornbyn Vallhagar i Fröjel
11. Lojstahallen i Stånga
12. Husgrunderna i Solsänget, Levide/Sproge
13. Fornlämningsområdet vid Stavgard och Bandlundeviken i Burs
14. Fornborgen vid Havor i Habblingbo
15. Fornlämningsområdet vid Lejstu rojr i Rone
16. Husgrunderna i prästänget, Grötlingbo

Rekonstruktioner av järnåldershus finns vid Gervide (5),
Lojsta (11) och Stavgard (13)

